

J. nr.: 2015-10-60-00116

30-08-2016

Slutrapport for kampagnen

Håndtering af syge og tilskadekomne dyr i konventionelle mælkeleverende kvægbesætninger og slagtesvinebesætninger

INDLEDNING

Fødevarestyrelsen har i foråret 2016 gennemført en landsdækkende kontrolkampagne i konventionelle malkekvægsbesætninger og rene slagtesvinebesætninger. Kampagnen har haft fokus på håndtering af syge og tilskadekomne dyr i besætningen, herunder om syge og tilskadekomne dyr bliver fundet ved det daglige tilsyn og omgående givet en passende behandling, om syge dyr opstaldes i velindrettede sygestier/bokse og om medicin anvendes efter dyrlægens anvisninger, samt om der føres optegnelser over medicinforbruget.

Tidligere kampagner og veterinærenhedernes velfærdskontrol viser, at overtrædelser i forbindelse med håndtering af syge og tilskadekomne dyr stadig er en hyppig årsag til sanktioner. Fødevarestyrelsen har derfor valgt en kampagne, der fortsat har fokus på håndteringen af syge og tilskadekomne dyr. Kampagnens fokus har været på lovgivningsområderne dyrevelfærd og medicin, besætninger.

Formålene med denne kampagne har været:

- Mere fokus og viden om syge og tilskadekomne dyr gennem vejledning og information til landmænd, branchen og de praktiserende dyrlæger.
- På længere sigt bedre regelefterlevelse gennem kontrol og vejledning med særlig fokus på sanktionernes primære årsag.
- Undersøgelse af om der var en mulig sammenhæng mellem lav regelefterlevelse og besætningsstørrelse samt om besætningen havde indgået sundhedsrådgivningsaftale eller ej. Formålet med at udpege mulige risikofaktorer var at målrette fremtidens kontroller mod besætninger med lav regelefterlevelse.

KONKLUSION

Kampagnen har en samlet sanktionsprocent på 9,25 % på besætningsniveau på kampagnens fokusområder. Fokusområderne var håndtering af syge og tilskadekomne dyr i konventionelle mælkeleverende kvægbesætninger og slagtesvinebesætninger, om ibrugtagne sygebokse og sygestier lever op til de lovgivningsmæssige krav, om receptpligtige lægemidler anvendes i overensstemmelse med dyrlægens anvisning og om der føres daglige optegnelser over anvendt medicin. Resultaterne viser, at der er en lavere regelefterlevelse i svinebesætninger end i kvægbesætninger, og at der fortsat er brug for kontrol og vejledning på området.

Sammenfattende kan det konkluderes, at der fortsat er et behov for fokus på håndteringen af syge og tilskadekomne dyr både som en del af den ordinære veterinære velfærdskontrol i besætningerne men også som kampagner målrettet de udfordringer, som karakteriserer de enkelte besætningstyper.

Kampagnens resultater er ikke umiddelbart sammenlignelige med tidligere gennemførte kampagner, da dyregrupper, fokusområder, staldafsnit og enheder ikke nødvendigvis er ens i de forskellige kampagner.

Der blev ikke konstateret overtrædelser karakteriseret som groft uforsvarlig behandling af dyr. Én kvægbesætning og én svinebesætning blev politianmeldt. Kvægbesætningen blev anmeldt som følge af manglende bødepraksis på en overtrædelse indenfor lovgivningsområdet medicin. Svinebesætningen som følge af omfanget af uforsvarlig behandling af dyr i besætningen.

Indskærpelse var den hyppigst anvendte sanktionsform, idet der i alt blev givet 39 indskærpelser fordelt på de 37 sanktionerede besætninger. For kvæg blev der ikke konstateret overtrædelser udenfor fokusområdet, mens 5 svinebesætninger fik indskærpet forhold udenfor kampagnens fokusområde.

Kampagnen viste, at der var flere overtrædelser på lovgivningsområdet dyrevelfærd end medicin for både kvæg- og svinebesætninger, hvorfor der fremadrettet fortsat skal være fokus på dette lovgivningsområde.

For kvæg blev der ikke konstateret mangler ved sygebokse, mens der for svin blev givet indskærpelser vedrørende sygestier i 4 besætninger. Forskellen kan tilskrives, at der for kvæg ikke gælder de samme specifikke regler for indretning af sygestier, som der gør for svin.

Køer med klov- og lemmelidelser (registreret som haltheder) tegner sig for hovedparten af de øvrige årsager til overtrædelser på fokusområdet dyrevelfærd. For slagtesvin er det brokdannelser og ledbetændelser (registreret som haltheder), der tilsvarende gør sig gældende. Disse fund kan fremadrettet bruges til at målrette kontrol og vejledning mod de sygdomsspecifikke lidelser, som har betydning for dyrevelfærden i besætningerne.

Et formål med kampagnen var at undersøge, hvorfor håndteringen af syge og tilskadekomne dyr konstateres mangelfuld ved kontrollen. Registreringerne fordelte sig forholdsvist ligeligt både for kvæg og svin; dog med en tendens til at syge og

tilskadekomne dyr ikke omgående får en passende behandling. Dette kan i praksis betyde, at syge dyr ikke findes ved det daglige tilsyn og gives en tilstrækkelig behandling.

Et andet af kampagnens formål var at undersøge, om der var en mulig sammenhæng mellem lav regelefterlevelse og besætningsstørrelse samt om besætningen havde indgået en sundhedsrådgivningsaftale (SRA) eller ej. Ud fra det formål må vi på baggrund af kampagnens resultater konkludere, at der ingen signifikante sammenhænge kunne påvises.

RESULTATER

I alt blev der gennemført 400 kontroller i kontrolperioden. Heraf 300 kontroller i mælkeleverende kvægbesætninger og 100 kontroller i slagtesvinebesætninger. Der blev kontrolleret 22.616 malkekøer og 61.713 slagtesvin i løbet af kampagnen svarende til, at ca. 50 % af fokusgruppen blev kontrolleret jf. tabel 1a. Af de kontrollerede kvægbesætninger havde 225 besætninger indgået en sundhedsrådgivningsaftale (SRA), mens 89 af svinebesætningerne havde indgået SRA jf. tabel 1b.

Regelefterlevelsen indenfor kampagnens fokusområder (lovgivningsområderne dyrevelfærd og medicin) var samlet set på 90,75 %. Der blev givet sanktioner indenfor kampagnens fokusområder i 16 af kvægbesætningerne og 21 af svinebesætningerne. Der var signifikant flere svinebesætninger med sanktioner end kvægbesætninger med sanktioner jf. tabel 2.

Indenfor kampagnens fokusområder blev indskærpelse anvendt som sanktion i 39 tilfælde. Påbud blev anvendt i 2 tilfælde og kun i kvægbesætninger. Én kvægbesætning og én svinebesætning blev politianmeldt jf. tabel 3. Det skal nævnes, at nogle besætninger kan have flere sanktioner på det samme lovgivningsområde.

Der var signifikant flere overtrædelser på dyrevelfærdsområdet end på medicinområdet. Forholdet mellem antal sanktioner på dyrevelfærd- og medicinområdet fordeler sig dog ens i kvæg- og svinebesætninger jf. tabel 4a og 4b.

Ved gennemgang af kontrolrapportteksterne for de kontroller, som medførte sanktion, fremgår det, at overtrædelserne på dyrevelfærdsområdet for kvæg primært skyldes klov- og lemmelidelser (haltheder – i 12 besætninger). Der blev ikke givet sanktioner vedrørende indretningen af sygebokse til kvæg. På medicinområdet skyldes de 3 overtrædelser manglende optegnelser, mangler ved autorisation i forbindelse med egen behandling af kælvningsfeber samt ikke at følge dyrlægens anvisning. Der blev ikke konstateret overtrædelser ud over kontrollens fokusområder.

For svin skyldes overtrædelserne på dyrevelfærdsområdet primært mangelfuld håndtering af svin med brokdannelser (11 besætninger) og svin med ledbetændelser (haltheder – 10 besætninger) samt i mindre grad svin med rektal prolaps, hvor smertelindrende terapi ikke kunne dokumenteres (4 besætninger). Mangler vedrørende

sygestier blev konstateret i 4 besætninger. På medicinområdet skyldes overtrædelserne primært mangelfulde medicinoptegnelser (5 besætninger), ulovlig opbevaring af receptpligtige lægemidler (1 besætning) samt ikke at følge dyrlægens anvisning (1 besætning). Øvrige 13 overtrædelser på dyrevelfærdsområdet ligger udenfor kampagnens fokusområder.

Ud fra kampagnens resultater var det ikke muligt at udpege en specifik årsag til mangelfuld håndtering af syge og tilskadekomne som beskrevet under "metode-afsnittet". Sanktionsprocenten var lav og årsagsregistrering forholdsvis ligeligt fordelt for både kvæg og svin jf. tabel 5a og 5b. Dog var der forholdsvis flere svinebesætninger end kvægbesætninger, hvor syge og tilskadekomne dyr ikke omgående fik en passende behandling.

Der blev ikke fundet sammenhæng mellem besætningsstørrelse og lav regelefterlevelse.

For kvægbesætningerne var der dog en tendens til, at store kvægbesætninger (>196 dyr) havde flere sanktioner end mellemstore og små besætninger, men forskellene var ikke signifikante. For svinebesætninger var der flest sanktioner i gruppen af mellemstore besætninger (925-1600 dyr), som også udgjorde størstedelen af de kontrollerede besætninger. Der var dog en tendens til højere sanktionsprocent i store besætninger (større end eller lig med 1600 dyr). Forskellen på antallet af sanktioner i forhold til besætningsstørrelsen var ikke signifikant. Den endelige størrelsesgruppering for besætningerne er foretaget ud fra de opdelinger angivet i "metode-afsnittet" og fremgår af tabel 6.

Der var signifikant flere svinebesætninger, som havde sundhedsrådgivningsaftale (SRA) jf. tabel 1.b. Kampagnen viste ingen sammenhæng mellem lav regelefterlevelse og indgået SRA eller ej for hverken kvæg- eller svinebesætninger.

METODE

Kampagnekontrollerne blev gennemført i perioden 1. marts til 30. juni 2016. Kontrollen blev gennemført ved kampagnetilsyn i 400 besætninger med fordelingen 300 malkekvægsbesætninger og 100 slagtesvinebesætninger. Alle besætningerne blev udtaget som en repræsentativ stikprøve af besætningerne registreret i CHR, fordelt over hele landet, med varierende størrelse samt med og uden sundhedsrådgivningsaftale. Kvægbesætningerne blev udtaget som konventionelle malkekvægsbesætninger (gruppe 1214 i CHR).

Fokusgruppen i kvægbesætningerne var lakterende køer, nykælvende og goldkøer. I besætninger med under 50 dyr blev alle dyr i fokusgruppen kontrolleret. I besætninger med over 50 dyr blev 1/3 af dyrene i fokusgruppen kontrolleret, dog minimum 50 dyr. Denne stikprøve blev udtaget repræsentativt for fokusgruppen, dvs. både stående, gående og liggende dyr. Ved konstatering af uforsvarlig behandling af dyr blev alle dyr i fokusgruppen kontrolleret.

Svinebesætningerne blev udtaget som rene slagtesvinebesætninger (gruppe 1511 i CHR, kun dyr registreret i aldersgruppe 57: " svin over 30 kg undtagen søer, gylte og orner") med mere end 20 dyr. I besætninger med under 100 dyr blev alle slagtesvin kontrolleret. I besætninger med over 100 dyr blev 10 % af slagtesvinene kontrolleret; dog mindst 100 dyr. Også her blev dyrene udtaget som en repræsentativ stikprøve. Ligeledes blev alle svin kontrolleret ved konstatering af uforsvarlig behandling af dyr.

For begge dyrearter omfattede kontrollen desuden alle dyr i sygebokse/sygestier og alle dyr behandlet indenfor 1 måned forud for kontrollen. Desuden blev ibrugtagne sygebokse/stier kontrolleret samt medicinoptegnelser 1 måned forud for kontrollen sammenholdt med den seneste anvisningsseddel fra dyrlægen. For kvæg undlod man kontrol af dyr, der havde været i behandling for almindelig yverbetændelse samt goldbehandlinger. For svin blev der kun kontrolleret enkeltdyrs behandlinger.

Kampagnekontrollerne var uanmeldte og blev foretaget af dyrlæger. I forbindelse med udførelse af kampagnekontrollerne blev der anvendt tjeklister udarbejdet for de enkelte dyrearter. For at kunne undersøge sanktionernes primære årsag på dyrevelfærdsområdet blev sanktionerne registreret under følgende punkter:

- Dyret skal aflives eller en dyrlæge konsulteres hurtigst muligt, hvis dyret ikke kommer sig efter en passende behandling
- Syge dyr skal om nødvendigt isoleres i passende rum med tør eller bekvem strøelse
- Syge/tilskadekomne dyr skal omgående have passende behandling

Forud for kampagnens start opdelte vi både kvægbesætninger og svinebesætninger i 3 størrelsesgrupper ud fra følgende definitioner:

- **Små besætninger:** Besætninger med dyreantal på mindre end 25% fraktilen ved udpegningen af besætninger
- **Mellem besætninger:** Besætninger med dyreantal på mellem 25 og 75% fraktilerne
- **Store besætninger:** Besætninger med dyreantal på mere end 75% fraktilen ved udpegningen af besætninger

Forud for kampagnens start blev der afholdt et informationsmøde med repræsentanter for branchen samt Den Danske Dyrlægeforening. Der er desuden blev udsendt en pressemeddelelse vedr. kampagnens indhold. Endelig har vejledning og information været en integreret del af selve kampagnekontrollens udførelse i besætningerne.

TABELLER OG FIGURER

Tabel 1a: Antal dyr kontrolleret

Dyreart	Antal dyr kontrolleret	Gennemsnitligt antal dyr kontrolleret pr. besætning	Antal dyr i alt i målgruppen (slagtesvin/nykælvare, goldkøer og lakterende køer)	% dyr kontrolleret
Antal kvæg kontrolleret	22616	75	44652	51%
Antal svin kontrolleret	61713	617	115766	53%
Antal dyr kontrolleret i alt	84329	210	160418	53%

Tabel 1b: Besætninger med sundhedsrådgivningsaftale (SRA)

	Dyreart	Antal besætninger med sundhedsrådgivning	Antal besætninger uden sundhedsrådgivning
Har besætningen SRA (Ja eller Nej)	Kvæg	225	75
	Svin	89	11
	I alt	314	86

Chi-i-anden test: $p = 0,0049$. Der er signifikant forskel på, hvor mange besætninger, som har SRA eller ej afhængig af dyreart.

Tabel 2: Besætninger med sanktioner fordelt på dyreart

	Sanktioner	Ingen sanktioner	Totalt
Svinebesætninger	21	79	100
Kvægbesætninger	16	284	300
Total	37	363	400

Chi-i-anden test: $p < 0.0001$: Svinebesætninger har signifikant flere sanktioner end kvægbesætninger.

Tabel 3: Overtrædelser af regler på kampagnens fokusområder

Overtrædelser på lovgivningsområder				
	Dyreart	Antal kontroller med indskærper	Antal kontroller med påbud/forbud	Antal kontroller med politianmeldelser
Dyrevelfærd	Kvæg	13	2	0
	Svin	17	0	1
Medicin	Kvæg	2	0	1
	Svin	7	0	0

Tabel 4a: Sanktioner fordelt på kampagnens fokusområder på besætningsniveau

	Besætninger uden anmærkninger	Besætninger med sanktioner	Totalt
Dyrevelfærd	368	32	400
Medicin	390	10	400
Totalt	758	42	800

Chi-i-anden test: $p=0.001$: Der er signifikant flere sanktioner på fokusområderne dyrevelfærd end på medicin.

Tabel 4b: Fordeling af besætninger med sanktioner på dyrearter

	Sanktioner på dyrevelfærd	Sanktioner på medicin	Totalt
Svin	18	7	25
Kvæg	14	3	17
Total	32	10	42

M. Fishers exact test: $p= 0.4901$: Sanktionerne fordeler sig ens på fokusområderne dyrevelfærd og medicin mellem kvæg- og svinebesætninger.

Tabel 5a

Dyreart	Kontrolfokus	Lovgivningsområde	Antal sanktioner
Kvæg	Syge dyr skal om nødvendigt isoleres i passende rum med tør eller bekvem strøelse	Dyrevelfærd	9
Kvæg	Dyrene skal fodres og vandes under hensyntagen til deres fysiologiske og sundhedsmæssige behov	Dyrevelfærd	1
Kvæg	Syge/ tilskadekomne dyr skal omgående have passende behandling	Dyrevelfærd	9
Kvæg	Dyret skal aflives eller en dyrlæge konsulteres hurtigst muligt, hvis dyret ikke kommer sig efter passende behandling	Dyrevelfærd	6
Kvæg	Den besætningsansvarlige skal føre optegnelser over medicinsk behandling	Medicin	1
Kvæg	Receptpligtige lægemidler til dyr anvendes i overensstemmelse med dyrlægens anvisning	Medicin	1
Kvæg	Aut. besætningsansvarlig til behandling af kælvningsfeber/tilbageholdt efterbyrd med infektion	Medicin	1

Tabel 5b

Dyreart	Kontrolfokus	Lovgivningsområde	Antal sanktioner
Svin	Der skal altid være mindst en sygestiplads klar til brug	Dyrevelfærd	1
Svin	Der skal være blødt underlag i mindst 2/3 af det samlede minimumsgulvareal	Dyrevelfærd	3
Svin	FRAVÆNNEDE SVIN: Arealkravet til det frit tilgængeligt stiareal i en sygesti skal overholdes.	Dyrevelfærd	1
Svin	Syge/ tilskadekomne dyr skal omgående have passende behandling.	Dyrevelfærd	11
Svin	Dyret skal aflives eller en dyrlæge konsulteres hurtigst muligt, hvis dyret ikke kommer sig efter passende behandling.	Dyrevelfærd	5
Svin	Syge dyr skal om nødvendigt isoleres i passende rum med tør eller bekvem strøelse.	Dyrevelfærd	4
Svin	Den besætningsansvarlige skal føre optegnelser over medicinsk behandling	Medicin	6
Svin	Receptpligtige lægemidler til dyr anvendes i overensstemmelse med dyrlægens anvisning	Medicin	1
Svin	Receptpligtige lægemidler til produktionsdyr skal opbevares på det CHR-nummer, som de er udleveret eller ordineret til.	Medicin	1

Tabel 6: Størrelsesgruppering af besætningerne

	25% quantil	50 % quantil	75% quantil	Noter
Svin	495	925	1600	4 besætninger havde præcist 1600 dyr. De er grupperet som store besætninger
Kvæg	63	139	196	2 besætninger havde præcist 63 dyr. De er grupperet som små besætninger